

NÂNG CAO HIỆU QUẢ CÔNG TÁC THANH TRA, GIÁM SÁT TRONG LĨNH VỰC TÀI CHÍNH - NGÂN HÀNG

NGUYỄN TẤN KHOA*

Những năm gần đây, hoạt động thanh tra, giám sát trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng của nước ta đã có những tiến bộ đáng kể, góp phần quan trọng vào sự phát triển và đổi mới của đất nước. Các biện pháp thanh tra, giám sát góp phần bảo đảm sự an toàn và lành mạnh của hệ thống tổ chức tín dụng và hệ thống tài chính, từ đó tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển của nền kinh tế. Tuy nhiên, trong công tác thanh tra, giám sát ngân hàng vẫn còn tồn tại và bất cập. Bài viết tập trung phân tích thực trạng, đề xuất một số giải pháp, góp phần nâng cao hiệu quả công tác thanh tra, giám sát trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng của Việt Nam trong thời gian tới.

Từ khóa: Thanh tra; giám sát; tài chính; ngân hàng; nâng cao hiệu quả.

In recent years, the inspection and supervision activities in Vietnam's financial -banking sector have witnessed significant progress, contributing considerably to the development and innovation of the nation. The inspection and supervision measures have played a crucial role in ensuring the safety and soundness of credit institutions and financial systems, thereby providing favorable conditions for economic growth. However, shortcomings and deficiencies persist in the banking inspection and supervision tasks. This article focuses on analyzing the current situation and proposes solutions aimed at improving the efficiency of inspection and supervision in Vietnam's financial-banking sector in the foreseeable future.

Keywords: Inspection; supervision; finance; banking; enhancing effectiveness.

NGÀY NHẬN: 15/11/2023   NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 16/12/2023   NGÀY DUYỆT: 18/4/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.339.2024.826>

1. Thực trạng công tác thanh tra, giám sát trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng của Việt Nam

Từ khi Luật Thanh tra năm 2022 được Quốc hội thông qua, Chính phủ đã ra chỉ đạo để các bộ, ngành triển khai thực hiện các công tác liên quan đến lĩnh vực tài chính - ngân hàng. Thanh tra Chính phủ đã ban hành nhiều văn bản hướng dẫn, tổ chức hội nghị để quán triệt Luật Thanh tra trong lĩnh vực này. Dựa trên các văn bản hướng dẫn,

các bộ, ngành và địa phương đã ban hành các hoạt động chỉ đạo, tổ chức hội nghị để phổ biến và quán triệt Luật Thanh tra. Một số văn bản pháp luật đã được ban hành đối với công tác thanh tra trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng, như: Chỉ thị số 26/CT-TTg ngày 20/10/2023 của Thủ tướng Chính phủ về việc chấn chỉnh, tăng cường công tác

* ThS, Trường Đại học Sài Gòn

thanh tra, kiểm tra, giám sát hoạt động công vụ; Công điện số 280/CĐ-TTg ngày 19/4/2023 của Thủ tướng Chính phủ về chấn chỉnh, tăng cường trách nhiệm trong xử lý công việc của các bộ, ngành, địa phương. Bên cạnh đó, Công điện số 1156/CĐ-TTg ngày 12/12/2022 của Thủ tướng Chính phủ về cung ứng vốn tín dụng cho nền kinh tế, trong đó, yêu cầu Ngân hàng Nhà nước chỉ đạo đẩy mạnh hơn nữa công tác quản lý nhà nước, chống sở hữu chéo, các hoạt động không lành mạnh, không đúng hướng, trục lợi chính sách và khẩn trương kiện toàn lãnh đạo cơ quan thanh tra, giám sát ngân hàng. Tăng cường lãnh đạo, chỉ đạo nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác thanh tra và việc phát hiện, xử lý vi phạm qua thanh tra theo tinh thần Nghị quyết số 76-NQ/BCSD ngày 06/6/2023 của Ban Cán sự Đảng về tăng cường lãnh đạo, chỉ đạo nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác thanh tra và việc phát hiện, xử lý vi phạm qua thanh tra.

Nhìn chung, hệ thống văn bản pháp luật về thanh tra đã được ban hành kịp thời, tương đối đầy đủ và không ngừng hoàn thiện, cơ bản bảo đảm tính đồng bộ, thống nhất, đáp ứng yêu cầu thực tiễn, tạo công cụ pháp lý hữu hiệu để đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác thanh tra, đáp ứng yêu cầu quản lý nhà nước về lĩnh vực tài chính - ngân hàng.

Trong 10 tháng đầu năm 2023, thanh tra Bộ Tài chính và các đơn vị có chức năng thanh tra chuyên ngành thuộc Bộ đã thực hiện các hoạt động thanh tra và kiểm tra như sau: thực hiện 60.881 cuộc thanh tra và kiểm tra trong thời gian này, hành kiểm tra 596.305 hồ sơ khai thuế tại trụ sở cơ quan, kiểm tra 868 hồ sơ sau thông quan. Đã đưa ra kiến nghị xử lý tài chính tổng cộng 67.771,3 tỷ đồng. Trong đó, có kiến nghị thu hồi nợ 19.765,5 tỷ đồng, kiến nghị xử lý tài chính khác 43.702 tỷ đồng, và xử phạt vi phạm hành chính với số tiền là 4.303,8 tỷ đồng. Số tiền thu nộp ngân sách nhà nước trong kỳ là 13.650,6 tỷ đồng¹. Các hoạt động

này nhằm bảo đảm tuân thủ quy định về thuế và tài chính, tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra để bảo đảm công bằng, minh bạch và hiệu quả trong quản lý tài chính của quốc gia.

Trong năm 2022, công tác thanh tra và giám sát của ngành Ngân hàng đã tổ chức tổng cộng 1.420 cuộc thanh tra và kiểm tra. Trong số đó, có 1.034 cuộc được thực hiện theo kế hoạch và 385 cuộc được thực hiện đột xuất. Ngân hàng Nhà nước đã triển khai tổng cộng 371 cuộc thanh tra và kiểm tra. Trong đó, có 324 cuộc thanh tra và kiểm tra theo kế hoạch và 47 cuộc thanh tra và kiểm tra đột xuất². Qua quá trình thanh tra, đã phát hiện nhiều vấn đề sơ hở và thiếu sót trong cơ chế quản lý, chính sách và pháp luật. Dựa trên những phát hiện, các kiến nghị, đề xuất đã được đưa ra để khắc phục và hoàn thiện các thiếu sót trong công tác quản lý tài chính, ngân hàng. Thanh tra đã tận dụng nhân tố tích cực và góp phần nâng cao hiệu lực và hiệu quả của quản lý nhà nước, bảo vệ lợi ích của Nhà nước và bảo vệ quyền lợi hợp pháp của cơ quan, tổ chức và cá nhân.

Tính đến tháng 6/2023, lực lượng thanh tra chuyên ngành tiến hành 94.797 cuộc thanh tra, kiểm tra việc chấp hành pháp luật của 199.335 tổ chức, cá nhân, phát hiện 72.603 tổ chức, cá nhân có vi phạm với số tiền là 171.464 tỷ đồng; kiến nghị thu hồi 142.051 tỷ đồng; ban hành 60.319 quyết định xử phạt vi phạm hành chính với số tiền 2.873 tỷ đồng; xử phạt bằng hình thức khác 6.926 trường hợp (5.311 tổ chức, 1.615 cá nhân); chuyển cơ quan điều tra xem xét, xử lý 138 vụ việc, 244 đối tượng³. Riêng tại Ngân hàng Nhà nước, trong năm 2023 đã tập trung thanh tra chuyên ngành vào 5 nhóm chính là: (1) Thanh tra cấp tín dụng và cho vay chéo khách hàng của các ngân hàng; (2) Thanh tra tài chính, kết quả kinh doanh, lãi dự thu và phí phải thu, hoạt động huy động vốn và cấp tín dụng; (3) Thanh tra quản trị, điều hành, quản lý rủi ro của tổ chức tín dụng; (4) Thanh

tra xử lý nợ xấu, hạn chế nợ xấu, và việc thực hiện phương án cơ cấu lại nợ xấu đã được phê duyệt; (5) Thanh tra chấp hành quy định pháp luật về ngoại hối, phòng chống rửa tiền, tài trợ khủng bố, đầu tư, góp vốn, mua cổ phần của tổ chức tín dụng, hoạt động ủy thác đầu tư và các tài sản khác, đầu tư trái phiếu doanh nghiệp, và dịch vụ bảo lãnh phát hành...

Bên cạnh đó, ngành Thanh tra đã lên kế hoạch và hợp tác với các bộ, ban, ngành chức năng và các địa phương để tiến hành kiểm tra và xem xét lại các vụ việc. Trong quá trình này, luôn tuân thủ pháp luật và đánh giá một cách khách quan hiệu quả của quy trình giải quyết, bao gồm các bước thủ tục pháp lý, điều kiện lịch sử và thực tế của từng địa phương, cũng như chính sách pháp luật được áp dụng. Theo đó, tính đến tháng 6/2023, lĩnh vực tài chính và ngân sách đã được thực hiện tổng cộng 1.671 cuộc thanh tra, trong đó đã kết thúc và ban hành kết luận cho 967 cuộc thanh tra. Kết quả của các cuộc thanh tra này đã phát hiện 2.952 vi phạm, bao gồm số tiền trên 619 tỷ đồng và 3,7 ha đất. Các kiến nghị đã được đưa ra bao gồm thu hồi 424 tỷ đồng và 3,7 ha đất, xử lý khác với số tiền 195 tỷ đồng, đề nghị xử lý hành chính với 321 tổ chức và 1.439 cá nhân. Ngoài ra, còn có 31 vụ và 44 đối tượng đã được chuyển giao cho cơ quan điều tra xem xét và xử lý⁴.

Trong công tác giám sát, thẩm định và xử lý về thanh tra, các cơ quan thanh tra đã tiếp tục giám sát hoạt động của đoàn thanh tra để phát hiện và xử lý các thiếu sót trong quá trình thanh tra. Đoàn thanh tra đã quan tâm đến việc thẩm định các dự thảo kết luận thanh tra nhằm bảo đảm tính chính xác và khách quan của kết quả thanh tra. Việc giám sát không chỉ tập trung vào việc bảo đảm tuân thủ và thực thi quy định về an toàn trong hoạt động thanh tra mà còn chú trọng đánh giá và giám sát các rủi ro trong hoạt động của các tổ chức tín dụng, đặc biệt là

trong lĩnh vực kinh doanh, đại lý bảo hiểm; việc tuân thủ quy định về giới hạn và tỷ lệ bảo đảm an toàn; cấp tín dụng cho các tập đoàn kinh tế tư nhân, tập đoàn bất động sản lớn và các cá nhân liên quan; cấp tín dụng cho hoạt động kinh doanh chứng khoán, tham gia đấu giá quyền sử dụng đất, đầu tư và cung ứng dịch vụ liên quan đến trái phiếu doanh nghiệp và nhiều lĩnh vực khác. Ngân hàng Nhà nước đã chỉ đạo các chi nhánh của các tỉnh, thành phố tiến hành thanh tra, kiểm tra và giám sát một cách nghiêm ngặt việc triển khai phương án cơ cấu lại và xử lý nợ xấu của các quỹ tín dụng nhân dân trên địa bàn, đặc biệt là đối với các đơn vị có quy mô và tăng trưởng tín dụng tăng cao.

Mặt khác, các cơ quan thanh tra trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng cũng phối hợp với các bộ, ngành, địa phương, quan tâm và chú trọng đến việc theo dõi và phối hợp xử lý tình trạng chồng chéo, trùng lặp trong hoạt động thanh tra. Quán triệt các chỉ đạo của Chính phủ và Thủ tướng Chính phủ đã được thể hiện trong các nghị quyết và chỉ thị. Trên cơ sở đó, các cơ quan thanh tra đã nghiêm túc trong việc quán triệt và rà soát kế hoạch thanh tra, kiểm tra thường xuyên, áp dụng biện pháp theo dõi, kiểm tra và đôn đốc để phát hiện kịp thời và xử lý các trường hợp chồng chéo, trùng lặp về phạm vi, đối tượng, nội dung và thời gian thanh tra.

Một số cơ quan thanh tra trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng cũng đạt nhiều kết quả tích cực, như: trong 6 tháng đầu năm 2023, Kho bạc Nhà nước đã thực hiện tổng cộng 522 cuộc thanh tra và kiểm tra, bao gồm 440 cuộc theo kế hoạch và 82 cuộc đột xuất. Kết quả của quá trình thanh tra và kiểm tra này đã đưa ra các kiến nghị xử lý tài chính trị giá 3.021 triệu đồng, trong đó bao gồm 971 triệu đồng kiến nghị thu hồi và 2.050 triệu đồng kiến nghị xử lý khác. Ngoài ra, cũng đã áp đặt xử phạt hành chính trị giá 65 triệu đồng. Bên cạnh đó, tính đến tháng 9/2023, Ủy ban Chứng khoán nhà nước đã thực hiện các

hoạt động thanh tra, kiểm tra và giám sát trong lĩnh vực chứng khoán và đã ra 326 quyết định xử phạt đối với 137 tổ chức và 189 cá nhân. Tổng số tiền phạt đã vượt 29 tỷ đồng⁵. Thông qua việc thực hiện các biện pháp thanh tra, kiểm tra và giám sát, Ủy ban Chứng khoán nhà nước nhằm bảo đảm tính minh bạch, công bằng và tuân thủ quy định trong hoạt động chứng khoán. Điều này giúp bảo vệ lợi ích của các nhà đầu tư, bảo đảm sự ổn định và phát triển bền vững của thị trường chứng khoán. Thêm vào đó, tính đến ngày 27/10/2023, cơ quan thuế đã thực hiện các cuộc thanh tra, kiểm tra tại trụ sở người nộp thuế là 52.596 (đạt 65,6% so với kế hoạch năm 2023 và tương đương với 94,2% so với cùng kỳ năm 2022). Đồng thời, kiểm tra hồ sơ khai thuế tại cơ quan thuế với 492.641 hồ sơ khai thuế tại cơ quan thuế, tỷ lệ này đạt 86,9% so với cùng kỳ năm 2022. Tổng số tiền kiến nghị xử lý qua thanh tra và kiểm tra là 48.704,97 tỷ đồng (đạt tỷ lệ 95,09% so với cùng kỳ năm 2022)⁶. Các con số này cho thấy cơ quan Thuế đã tiến hành một số lượng đáng kể cuộc thanh tra và kiểm tra, đạt được một phần quan trọng của kế hoạch năm 2023 và có kết quả khá tương đối so với cùng kỳ năm trước đó.

2. Một số hạn chế trong công tác thanh tra, giám sát trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng

Hoạt động thanh tra của ngành hiện vẫn tồn tại một số hạn chế, bất cập. Một số bộ, ngành, địa phương triển khai kế hoạch thanh tra chậm chạp. Số lượng cuộc thanh tra đột xuất tăng lên, dẫn đến việc không hoàn thành kế hoạch thanh tra.

Một số cuộc thanh tra không tuân thủ đúng hình thức, nội dung và thẩm quyền, do không phân rõ giữa hoạt động thanh tra và hoạt động kiểm tra của thủ trưởng cơ quan quản lý nhà nước.

Việc đề xuất sửa đổi, bổ sung và hoàn thiện chính sách, pháp luật trong lĩnh vực thanh tra vẫn chưa được chú trọng đầy đủ, đặc biệt là trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng.

Nhiều kết luận, kiến nghị và quyết định về thanh tra chưa được thực hiện nghiêm túc, đặc biệt là trong việc xử lý những cá nhân có chức vụ, quyền hạn và khắc phục các sai sót, yếu kém trong công tác quản lý, thu hồi các khoản tiền sai phạm đóng góp vào ngân sách nhà nước.

Phương pháp và cách thức chỉ đạo, điều hành hoạt động thanh tra chậm đổi mới và chưa thực sự hiệu quả. Nhiều cuộc thanh tra chưa đáp ứng đúng quy định về thời hạn, đặc biệt là về thời hạn báo cáo kết quả thanh tra và ban hành kiến nghị, kết luận thanh tra.

Một số cuộc thanh tra đã vi phạm pháp luật và đã bị xử lý vì quy trình nghiệp vụ và đạo đức công vụ trong hoạt động thanh tra chưa được thực hiện đầy đủ, nghiêm minh và có biểu hiện thiếu khách quan, minh bạch.

Việc giám định và tư vấn trong hoạt động thanh tra cũng gặp nhiều khó khăn, đặc biệt là trách nhiệm của các cơ quan, tổ chức khi được yêu cầu ý kiến và đề nghị thực hiện giám định. Mở rộng hoặc thu hẹp nội dung thanh tra, cũng như việc nhập hoặc tách đoàn thanh tra và quan hệ giữa trưởng đoàn thanh tra và người ra quyết định cũng là những vấn đề đang đặt ra nhiều thách thức.

3. Giải pháp góp phần nâng cao hiệu quả công tác thanh tra, giám sát trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng

Một là, cần củng cố và kiện toàn tổ chức thanh tra, giám sát đối với ngành tài chính ngân hàng dựa trên quy định của pháp luật về thanh tra và các quy định pháp luật chuyên ngành. Mục tiêu là khắc phục những tồn tại và hạn chế hiện tại, nâng cao hiệu lực và hiệu quả hoạt động, và phục vụ đắc lực cho công tác quản lý nhà nước trên các lĩnh vực thuộc ngành quản lý.

Hai là, tăng cường lãnh đạo và chỉ đạo của lãnh đạo cơ quan quản lý nhà nước các cấp, các ngành trong công tác thanh tra và giám sát nhằm đánh giá hiệu lực và hiệu quả của hoạt động quản lý và điều hành trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng. Thường

xuyên rà soát quy chế và thực hiện phân công, phân nhiệm rõ ràng, nhất là trách nhiệm của người đứng đầu.

Ba là, tập trung triển khai lộ trình thực hiện các chuẩn mực an toàn theo quy định của Basel II⁷ đối với các tổ chức tín dụng và đơn vị liên quan. Đồng thời, việc đẩy mạnh triển khai phương pháp thanh tra và giám sát pháp nhân, kết hợp với thanh tra và giám sát tuân thủ pháp luật sẽ giúp bảo đảm sự tuân thủ quy định và quy trình trong hoạt động của các tổ chức tài chính - ngân hàng. Điều này cũng gồm việc đánh giá và giám sát rủi ro và dần dần tiến tới áp dụng phương pháp thanh tra và giám sát an toàn vĩ mô và vi mô dựa trên cơ sở rủi ro theo chuẩn mực quốc tế, qua đó sẽ nâng cao khả năng kiểm soát rủi ro, tăng cường ổn định và đáng tin cậy của hệ thống tài chính - ngân hàng.

Bốn là, tăng cường công tác cải cách hành chính và ứng dụng công nghệ thông tin có thể cải thiện hiệu quả của công tác thanh tra, bảo đảm tính minh bạch, công bằng và hiệu quả trong việc xử lý kết luận, kiến nghị, quyết định xử lý của thanh tra. Đồng thời, bảo đảm công tác giám sát việc xây dựng, triển khai chương trình kế hoạch thanh tra, tránh chồng chéo về phạm vi, đối tượng, nội dung, thời gian thanh tra, nhất là thanh tra, kiểm tra trong lĩnh vực phức tạp như tài chính - ngân hàng.

Năm là, tăng cường và đổi mới công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật về thanh tra trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng, nhằm nâng cao nhận thức và trách nhiệm của cán bộ, công chức ngành Thanh tra, cũng như ý thức chấp hành pháp luật của tổ chức và cá nhân. Cùng với đó là, nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ ngành Thanh tra bảo đảm có bản lĩnh chính trị, đạo đức nghề nghiệp và văn hóa ứng xử, trình độ chuyên môn nghiệp vụ cho cán bộ làm công tác thanh tra.

Sáu là, thường xuyên giám sát hoạt động của đoàn thanh tra, bao gồm việc kiểm tra,

đánh giá và đối chiếu các dự thảo kết luận thanh tra. Bảo đảm sự công khai và minh bạch trong việc công bố kết luận và quyết định xử lý về thanh tra, kiểm tra. Thông tin về kết luận và quyết định xử lý cần được công bố rộng rãi đối với công chúng và các bên liên quan, giúp tăng cường sự tin tưởng và minh bạch trong quá trình thanh tra. Đồng thời, chú trọng phát hiện các sơ hở trong cơ chế, chính sách và pháp luật thông qua hoạt động thanh tra, tăng cường chất lượng và tính khả thi của các kiến nghị trong kết luận thanh tra, nhằm cải thiện hiệu quả và hiệu lực của việc thực hiện thanh tra.

Bảy là, bảo đảm sự phối hợp giữa các cơ quan thực hiện nhiệm vụ trong hoạt động thanh tra, kiểm tra, điều tra và giải quyết đơn thư khiếu nại, tố cáo liên quan đòi hỏi sự chú trọng và ưu tiên từ phía Nhà nước và các cơ quan liên quan. Qua đó, bảo đảm tính minh bạch, công bằng và hiệu quả trong quá trình xử lý đơn thư khiếu nại, tố cáo, đồng thời tạo ra sự tin tưởng và sự hỗ trợ từ phía cử tri và công chúng □

Chú thích:

1. Thanh tra Tài chính kiến nghị xử lý gần 68 nghìn tỷ đồng. <https://taichinhdoanhnghiep.net.vn>, ngày 14/11/2023.
2. Ngân hàng Nhà nước: Thanh tra chuyển nhượng cổ phần, cổ phiếu của các tổ chức tín dụng. <https://thanhtra.com.vn>, ngày 08/5/2023.
3. Ngành Thanh tra 6 tháng đầu năm 2023 thực hiện 99.021 cuộc thanh tra, kiểm tra. <https://mof.gov.vn>, ngày 25/7/2023.
4. Phát hiện vi phạm về kinh tế 178.863 tỷ đồng và 404 ha đất. <https://vneconomy.vn>, ngày 08/8/2023.
5. Tham nhũng diễn biến phức tạp, ở cả khu vực Nhà nước và ngoài Nhà nước. <https://thanhtra.com.vn>, ngày 16/11/2023.
6. Ngành Thuế nỗ lực thực hiện dự toán thu ngân sách nhà nước. <https://www.mof.gov.vn>, ngày 03/11/2023.
7. Quá trình áp dụng tiêu chuẩn Basel II tại các ngân hàng thương mại Việt Nam. <https://tapchitaichinh.vn>, ngày 30/10/2022.